

КОЛАБОРАЦІОНІЗМ В УКРАЇНІ: ПРИЧИНИ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ

Шпіля В'ячеслав Романович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Максимів Олег Олегович

*здобувач освітньо-наукового рівня (доктор філософії),
Науково-дослідний інститут публічного права
м. Київ, Україна*

Проблема колабораціонізму в незалежній Україні виникла задовго до тимчасової окупації АРК, частини Донецької та Луганських обл. у 2014 році, повномасштабного вторгнення рф на територію України у 2022 р. Адже підривна робота громадян України на користь росії тривала роками та була спрямована на повалення державного укладу української держави, системи її захисту та налагодження співпраці на міжнародному рівні. Протягом тривалого часу в Україні неодноразово вносили законопроекти щодо криміналізації колабораційної діяльності, проте, тільки 3.03.23 р. було прийнято відповідний кримінальний нормативно-правовий акт – Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність» [1]. Відповідно до офіційної статистики кримінальних правопорушень в Україні за 2023 р. 1168 громадян України вчинили злочинні дії, кваліфіковані ст. 111-1 Кримінального кодексу України «Колабораційна діяльність» і тільки один іноземний громадянин ідентифікований на момент вчинення злочину [2]. Ця статистика не враховує показники окупованих територій та тих колаборантів, які виїхали у підконтрольні окупаційній владі регіони та в росію.

«Колабораціонізм» – це термін, який використовується для опису співробітництва з ворогом у період воєнного часу, яке завдає шкоди власній країні чи народові. З таким феноменом війни стикається кожна країна території якої перебували чи перебувають під окупацією, громадяни якої взаємодіють з окупантами, надають йому допомогу та ін. Вчинення дій з колаборації з окупаційною владою слід відрізнити від дій необхідних для виживання людей в окупації, оскільки окремі форми суспільної адаптації до умов окупації не слід вважати колаборацією. Наприклад, до проявів суспільної адаптації в окупації може бути віднесено сплата

податків, праця в адміністративних та освітніх установах, участь у культурному житті та інші дії в період окупації без ідеологічної підтримки окупаційного режиму. Тому, важливим залишається питання відмежування у правовій площині дій тих громадян, які сприяли ворогові на окупованих територіях, від дій громадян, які стали заручниками обставин і змушені були співпрацювати з окупаційним режимом для забезпечення власного виживання.

Співпраця із ворогом на шкоду власній країні відома ще з давніх історичних часів (наприклад, окремі князі Русі співпрацювали із Золотою Ордою та Монгольським ханством; деякі народи Америки обирали співпрацю із іспанцями-завойовниками та ін.), проте вперше поняття «колабораціонізм» було використано для позначення співпраці місцевих жителів Бельгії та Франції з німецькою окупаційною владою під час Першої світової війни, а в період Другої світової війни – дане поняття застосовувалося по відношенню до співпраці французького уряду Віші, громадян окупованих нацистським урядом країн (зокрема, Норвегії, Данії, Нідерландів, Франції, Бельгії та ін.) із фашистською Німеччиною.

Серед основних детермінантів що безпосередньо впливали на протиправну співпрацю громадян з ворогом варто віднести наступні:

- співпраця з окупантами може розглядатися як єдиний спосіб забезпечити свою безпеку і виживання, зберегти життя собі та своїм близьким;
- в результаті соціального тиску та впливу оточення, створення позитивного та соціально прийняттого образу співпраці з окупантами;
- підтримка ідеологічних поглядів та концепцій, які збігаються з ідеями окупаційних режимів;
- задоволення матеріальних та особистих інтересів, зокрема, отримання привілеїв, робочих місць, матеріальних ресурсів тощо;
- розчарування або неповага до діючої влади в країні, а співпраця із окупантами розцінюється як спосіб змінити ситуацію;
- здійснення фізичного чи психологічного тиску на особу та членів її сім'ї.

Як бачимо проблема колабораціонізму в незалежній Україні виникла задовго до подій 2014 та 2022 рр., оскільки відмічалася підривною роботою громадян України на користь рф протягом тривалого часу. «Колабораціонізм» – це термін, який використовується для опису співробітництва з ворогом, яка завдає шкоди власній країні чи народові, особливо в контексті політики у період воєнного часу. Важливим також є питання відмежування у правовій площині дій тих громадян, які сприяють ворогові на окупованих територіях, від дій громадян, які змушені співпрацювати з окупаційним режимом для забезпечення власного виживання. Співпраця з ворогом мала місце в усі історичні

епохи, проте вперше саме поняття «колабораціонізм» було використано для позначення співпраці з окупаційною владою у Першу та Другу світові війни.

На форму та ступінь співпраці із окупаційною владою в період Другої світової війни впливало ряд факторів, зокрема ресурси окупаційної влади та ресурси окупованих територій. Форми колабораціонізму є: політичний, військовий, економічний та соціальний колабораціонізм. До обставин та факторів, які можуть вплинути на те, чому окремі громадяни співпрацюють з ворогом відносяться: забезпечення безпеки і виживання; соціальний тиск та вплив оточення; підтримка ідеологічних поглядів та концепцій окупаційного режиму; задоволення матеріальних та особистих інтересів; розчарування або неповага до діючої влади в країні; здійснення фізичного чи психологічного тиску на особу та членів її сім'ї.

Література:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за колабораційну діяльність: Закон України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2108-20#Text>
2. Про осіб, які вчинили кримінальні правопорушення. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://gp.gov.ua/ua/posts/pro-osib-yaki-vchinili-kriminalni-pravoporushennya-2>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-425-5-44>

КОРУПЦІОГЕННІ ФАКТОРИ У ТЕКСТАХ СЛУЖБОВИХ ДОКУМЕНТІВ: ЇХ АНАЛІЗ І ВИДИ

Ялова Оксана Володимирівна
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри правничої лінгвістики,
Національна академія внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

У реалізації політики Української держави чільне місце належить органам виконавчої влади в центрі й на місцях, органам місцевого самоврядування, які знаходяться найближче до громадян і місцевих громад. Діяльність цих органів нерозривно пов'язана з аналізом і узагальненням практики як власної роботи, так і роботи підприємств, установ та організацій, стану соціального і культурного життя країни, областей, районів, міст, селищ і сіл. Управлінські дії фіксують